

УДК 658.152:65.01

Ж. В. Семчук,

к. е. н., доцент, декан факультету економіки та підприємництва,
доцент кафедри фінансів та кредиту, Львівський університет бізнесу та права, м. Львів

Р. М. Скриньковський,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємств
та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права, м. Львів

СИСТЕМА ДІАГНОСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Z. Semchuk,

Ph.D in Economics, Dean of the Faculty of Economics and Business,
Associate Professor of the Department of Finances and Credit,
Lviv University of Business and Law, Ukraine, Lviv

R. Skrynkovskyu,

Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of Business Economics and Information Technology, Lviv
University of Business and Law, Ukraine, Lviv

THE SYSTEM OF DIAGNOSTICS OF INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISE: THEORETICAL CONCEPTS AND METHODOLOGICAL POSITION

У науковій статті представлено систему діагностики інвестиційної діяльності підприємства. Встановлено, що основними бізнес-індикаторами системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства є: рівень інвестиційного потенціалу, рівень інвестиційної активності, рівень інвестиційної привабливості, рівень інвестиційної ємності, рівень ефекту від інвестиційної діяльності, рівень інвестиційної безпеки підприємства, рівень реалізації інвестиційних проєктів, рівень окупності інвестицій.

The scientific article presents a system of diagnostics of investment activity of enterprise. It was established that the main business-indicators of a system of diagnostics of investment activity of enterprise are: the level of investment potential, investment activity, the level of investment attractiveness, the level of investment capacity, level of effect of investment activity, the level of investment security, the degree of implementation of investment projects, the level of return on investment.

Ключові слова: підприємство, інвестиційна діяльність, система діагностики, , бізнес-індикатори, метод, наука, практика.

Key words: enterprise, investment activity, system of diagnostics, business-indicators, method, science, practice.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У нинішніх умовах функціонування (діяльності) підприємств, одним із важливих напрямків, який безпосередньо впливає на їх економічне зростання є інвестиційна діяльність. Однак, зважаючи на сучасний розвиток економіки України, надзвичайно актуальною на сьогодні є проблема у проведенні діагностики інвестиційної діяльності підприємства, результати якої сприятимуть об'єктивному прийняттю управлінських рішень (поточних, перспективних), націлених на отримання ефективного результату та спрямованих на подальші перспективи розвитку підприємства загалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження теоретичних засад та методичних положень діагностики інвестиційної діяльності підприємства зробили такі науковці (вчені-економісти): Загородна О.М., Касич А.О., Матрос О.М., Мізюк Б.М., Пічугіна Т.С., Просович О.П., Пугачова М.В., Скрипко Т.О., Спільник І.В. та ін. [1—7].

Однак, зважаючи на значний внесок перелічених вище науковців у дослідження теоретичних та практичних аспектів діагностики інвестиційної діяльності підприємства,

слід зауважити, що малодослідженою залишається система діагностики інвестиційної діяльності підприємства з урахуванням практики функціонування суб'єктів господарювання (підприємств).

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета наукової роботи полягає у представленні системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства на основі визначених бізнес-індикаторів з урахуванням науки і практики сьогодення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як засвідчує огляд наукових праць [1—7], виникає потреба в узагальненні сутності такої економічної категорії, як "інвестиційна діяльність підприємства".

З огляду на це, проф. Пічугіною Т.С. у процесі дослідження низки літературних джерел, шляхом узагальнення, встановлено, що інвестиційна діяльність підприємства — це діяльність, яка передбачає вкладення коштів у інвестиційні об'єкти задля одержання у майбутньому ефективного результату [1, с. 149].

Розроблення системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства потребує ретельного розгляду існуючих методик до проведення аналізу та оцінювання інвестиційної діяльності підприємства.

Так, науковець Просович О.П. у своєму дослідженні [2] здійснює оцінювання інвестиційної діяльності підприємств у формі реальних інвестицій. В даному контексті, науковець виділяє три рівні оцінювання інвестиційної діяльності підприємств: ретроспективний — (1), перспективний — (2) та оперативний — (3). У відповідності до цього, ретроспективний рівень оцінювання буде реалізовуватись на етапі ретроспективного оцінювання інвестиційної діяльності підприємств. Перспективний рівень оцінювання інвестиційної діяльності слід проводити за етапами: 1) здійснення оцінки інвестиційної стратегії підприємств; 2) маркетингового оцінювання інвестиційних проектів; 3) науково-технічного оцінювання інвестиційних проектів; 4) інституційного, соціального та екологічного оцінювання інвестиційних проектів; 5) здійснення оцінки потреби у інвестиційних ресурсах; 6) оцінювання джерел фінансування інвестиційних ресурсів та вартості інвестованого капіталу; 7) оцінювання проектних грошових потоків від інвестицій, а також інших по-

казників фінансового характеру на підставі опрацювання фінансових звітів; 8) оцінювання ризику від інвестиційних проектів, а також їх чутливості; 9) оцінки економічного ефекту від інвестиційного проекту, а також періоду окупності інвестицій; 10) проведення оцінки інвестиційного портфеля. Оцінювання оперативного рівня інвестиційної діяльності підприємств необхідно проводити на етапі оперативного оцінювання реалізації інвестиційного проекту.

Для вибору конкретних напрямів та певних показників, необхідних для оцінювання інвестиційної діяльності підприємств, на думку Просович О.П. [2], потрібно виходити із специфіки діяльності підприємств.

Проф. Касич А.О. у науковій праці [3] пропонує комплексний аналіз інвестиційної діяльності підприємства за такими етапами [3]:

- етап аналізування потреби підприємства у інвестиційних ресурсах, зокрема у реальних інвестиціях, до яких слід віднести капітальні інвестиції, інноваційні інвестиції та інвестиції у матеріальні активи, а також у фінансових інвестиціях;

- етап ретроспективного аналізування інвестиційної діяльності підприємства, який включає здійснення аналізу динаміки форм, обсягів та структури інвестицій, а також аналізу джерел формування інвестицій, тобто аналізування використаних внутрішніх інвестицій та аналізування отриманих в майбутньому можливостей від залучення зовнішніх ресурсів, в тому числі іноземних інвестицій;

- етап аналізування ефективності від здійснення інвестиційної діяльності, тобто аналізування отриманої ефективності від реальних та фінансових інвестицій.

У дослідженні науковця Пугачової М.В. вказано, що інвестиційну діяльність підприємства доцільно оцінювати за показниками, що визначають [4, с. 141]:

- напрями вкладення інвестиційних ресурсів (зокрема — у автоматизацію та механізацію робіт підприємства; у нарощення виробничих потужностей; у ресурсозбереження та енергозбереження);

- фактори, що мотивують інвесторів до здійснення капіталовкладень;

- динаміку зміни обсягів капіталовкладень із попередніми періодами.

На думку науковця Матрос О.М. [5], аналіз інвестиційної діяльності підприємств є початковим етапом проведення загального оцінювання інвестиційного стану підприємств. Відтак, даний аналіз потрібно про-

Таблиця 1. Динаміка інвестиційної діяльності промислових підприємств Львівської області

Види інвестицій	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Капітальні інвестиції, тис. грн.					
Промисловість	1975760	2384768	2647296	3492696	2779106
зокрема:					
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	103614	97871	105461	106373	94858
Переробна промисловість	1172088	1745050	1695809	1804218	1614118
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	672706	509539	796497	1541235	1037853
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	27352	32308	49529	40870	32277
Прямі іноземні інвестиції, тис. дол. США					
Промисловість	344483,2	377939,0	676848,6	727487,7	519956,0
зокрема:					
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4538,2	4823,2	17212,3	17443,9	16510,4
Переробна промисловість	337707,8	370832,8	399607,1	448739,9	395857,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	...*	...*	249689,9	249987,4	98555,2
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	...*	...*	10339,3	11316,5	9033,2

Примітка: * У зв'язку із запровадженням КВЕД (ДК 009:2010), розробка звітності за КВЕД (ДК 009:2005) не здійснюється.
Джерело: сформовано автором (Семчук Ж.В.) за даними [9].

водити за такими складовими, як інвестиційна привабливість підприємств, інвестиційний потенціал підприємств, інвестиційна ємність підприємств та інвестиційна активність підприємств. З огляду на те, науковець [5] стверджує, що між цими складовими існує взаємозв'язок: зростання інвестиційного потенціалу підприємств позитивно впливає на зростання інвестиційної привабливості підприємств з точки зору іноземних та вітчизняних інвесторів, а підвищення останнього сприяє зростанню інвестиційної активності та інвестиційної ємності підприємств.

З позицій науковця Скрипка Т.О. та проф. Мізюка Б.М. [6], оцінювання рівня інвестиційної діяльності підприємств, зокрема малих підприємств доцільно було б проводити за індикаторами інвестиційної безпеки. З огляду на це, основними індикаторами інвестиційної безпеки повинні бути [6, с. 231]: рівень зносу основних засобів, частка інвестицій у вартості основних засобів, частка інвестицій у обсязі реалізованої продукції, частка інвестицій у сумі активів, обсяг інвестицій у розрахунку на одного зайнятого, коефіцієнт ефективності інвестицій, індекс відношення темпів зростання інвес-

тицій до темпів зростання обсягу реалізованої продукції.

У науковій праці [7] запропоновано проводити аналіз інвестиційної діяльності підприємства за даними фінансової звітності. Основними інформаційними джерелами, за якими проводиться аналіз інвестиційної діяльності підприємства є [7, с. 80—81]:

— форма 1 "Баланс" (статті розділу I активу балансу "Необоротні активи", стаття "Поточні фінансові інвестиції" розділу II активу балансу "Оборотні активи");

— форма 2 "Звіт про фінансові результати" (статті розділу I "Фінансові результати": "Дохід від участі у капіталі", "Інші фінансові доходи", "Витрати від участі в капіталі", "Інші витрати");

— форма 3 "Звіт про рух грошових коштів" (розділ II "Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності");

— форма 5 "Примітки до фінансової звітності підприємства" (розділ III "Капітальні інвестиції", розділ IV "Фінансові інвестиції", розділ V "Доходи і витрати").

Виходячи із вищезазначеного та враховуючи інформацію у джерелі [8], система діагностики інвестиційної діяльності підприємства — це певний набір технологій, методик,

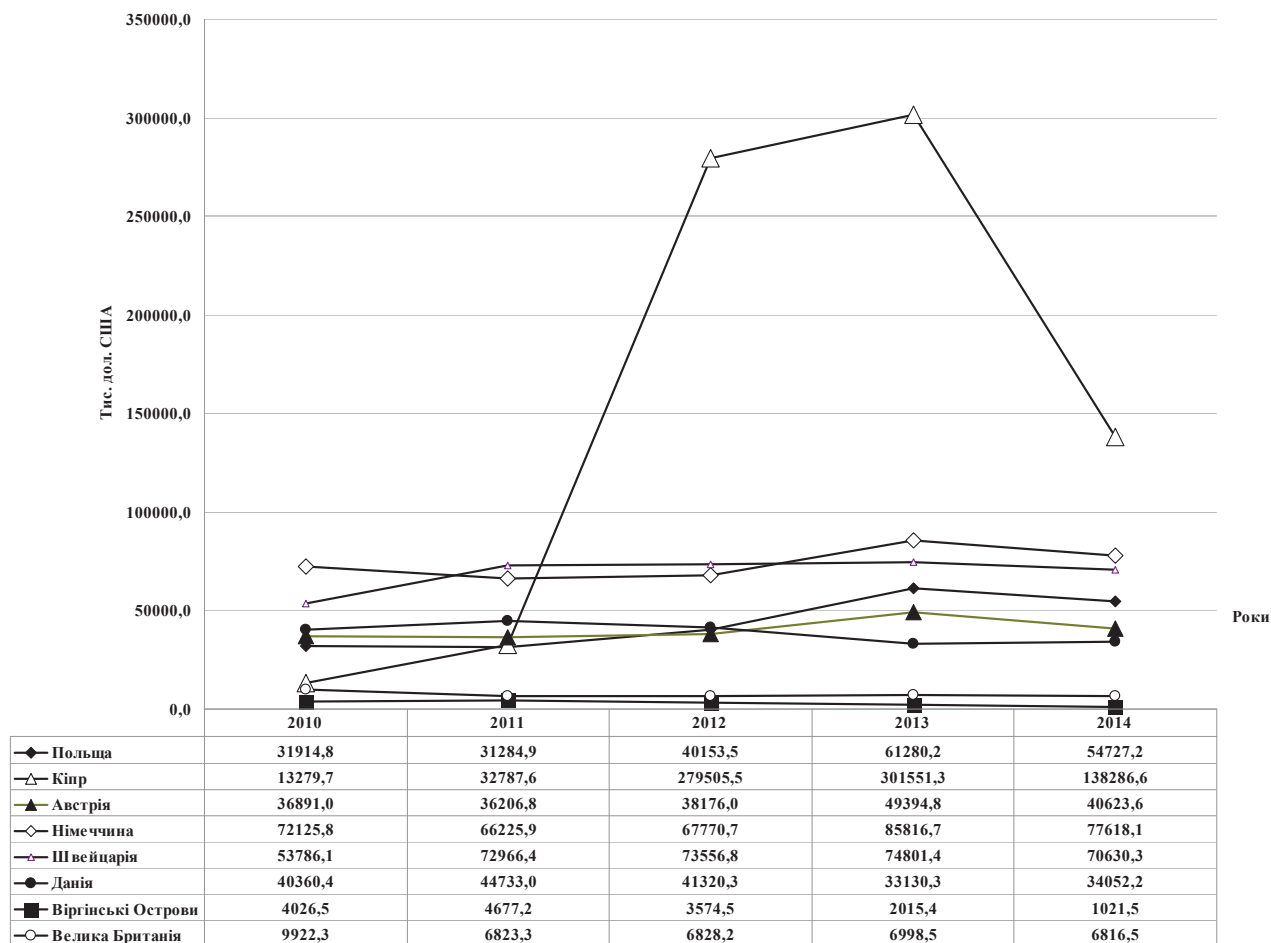

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій у промислові підприємства Львівської області

Джерело: побудовано автором (Семчук Ж.В.) за даними [9].

методів, бізнес-індикаторів, ресурсів, суб'єктів та об'єктів, які у спільному взаємозв'язку сприяють об'єктивному проведенню оцінювання інвестиційної діяльності підприємства (суб'єкта господарювання).

Для кращого розуміння процесу розроблення системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства, доцільно проаналізувати інвестиційну діяльність підприємств на конкретному прикладі. З огляду на це, ретельний аналіз інвестиційної діяльності підприємств, зокрема промислових, представлений у таблиці 1.

Результати аналізу таблиці 1 свідчать, що в період 2010—2013 рр. спостерігалась тенденція до зростання капітальних інвестицій у промислові підприємства Львівської області. Так, обсяги капітальних інвестицій у сферу промисловості в середньому щороку зростали на 21,2 %, зокрема у добувну промисловість і розроблення кар'єрів — на 1,0 %, у переробну промисловість — на 17,5 %,

у постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря — на 41,9 %, а у водопостачання, каналізацію, поводження з відходами — на 18,0 %. Однак у 2014 р. відбулась протилежна тенденція — суттєво знизилась обсяги капітальних інвестицій за усіма видами промислової діяльності. Протягом 2010—2013 рр. відбулось також зростання і обсягів прямих іноземних інвестицій, які надійшли з-за кордону у промислові підприємства Львівської області, проте у 2014 р. вони значно скоротились.

Суттєве зниження обсягів прямих іноземних інвестицій у 2014 р., порівняно з попереднім роком, зазнали промислові підприємства Львівської області із Кіпру (на 54,1 %) (рис. 1). Відбулось також скорочення і прямих іноземних інвестицій з інших країн, крім Данії, однак у порівняно нижчих обсягах.

Зниження обсягів як капітальних, так і прямих іноземних інвестицій у промислові

підприємства Львівської області спричинені кризою, у якій сьогодні перебуває економіка України.

Так, науковці та експерти Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України стверджують, що [10]: "Інвестування промисловості України знаходиться у кризі, причинами якої є недосконале інституційне середовище, деіндустріалізація економіки, переважання споживчого кредитування над інвестиційним" [10, с. 48].

Поряд з тим, сьогодні ключовими проблемами, які впливають на зниження інвестиційної діяльності промислових підприємств Львівської області є військова агресія Російської Федерації проти України та незаконна анексія АР Крим, що призвело до значного падіння економіки та низького рівня життя населення.

Для довідки: 1) станом на 09.03.2015 р. на Сході України загалом загинуло 1549 українських військовослужбовців за Батьківщину (повідомлення Президента України Порошенка П.О. "Першому національному телеканалу"). Вічна пам'ять Героям! 2) Президент РФ Путін В.В. заявив, що у разі виникнення проблем із анексією Криму він готовий був задіяти ядерну зброю (із документального фільму "Крим. Шлях на Батьківщину", презентованого на телеканалі "Россия-1" 15.03.2015 р.). Тут не потрібно жодних коментарів.

У процесі опрацювання літературних джерел [1—7; 10] та, враховуючи кризову ситуацію, у якій зараз знаходиться економіка України, встановлено, що ключовими бізнес-індикаторами системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства є (Скриньковський Р.М.): рівень інвестиційного потенціалу (R_{ip}); рівень інвестиційної активності (R_{ia}); рівень інвестиційної привабливості (R_{ipb}); рівень інвестиційної ємності (R_{ie}); рівень ефекту від інвестиційної діяльності (R_{ef}); рівень інвестиційної безпеки підприємства (R_{ib}); рівень реалізації інвестиційних проектів (R_{rip}); рівень окупності інвестицій (R_{oi}).

З огляду на зазначене вище, загальний інтегральний рівень інвестиційної діяльності підприємства (IR_{idp}) доцільно визначати (або розраховувати) за формулою (1):

$$IR_{idp} = \sqrt[8]{R_{ip} \times R_{ia} \times R_{ipb} \times R_{ie} \times R_{ef} \times R_{ib} \times R_{rip} \times R_{oi}} \quad (1),$$

Значення бізнес-індикаторів системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства повинно перебувати у межах (0; 1) та

визначатись експертним способом. Значення загального інтегрального рівня інвестиційної діяльності підприємства (IR_{idp}) знаходиться на проміжку від "0" до "1". Якщо IR_{idp} є нижчим за 0,3, то спостерігається зниження інвестиційної діяльності підприємства. Коли IR_{idp} перебуває в межах 0,3—0,7, то підприємство стабільно здійснює інвестиційну діяльність. А якщо IR_{idp} є вищим за 0,7, то відбувається процес підвищення інвестиційної діяльності підприємства, що позитивно впливає на подальше економічне зростання самого підприємства.

Метод проведення діагностики інвестиційної діяльності підприємства, який наведений вище, дає змогу оцінити стан та врахувати окремі аспекти щодо подальшої перспективи і тенденцій розвитку інвестиційної діяльності на підприємстві. Використовувати вище представлений метод можна для будь-якого підприємства, незалежно від виду економічної діяльності чи сфери господарювання.

ВИСНОВКИ

Результати опрацювання літературних джерел [1—8; 10] дають змогу стверджувати, що ключовими бізнес-індикаторами системи діагностики інвестиційної діяльності підприємства є: рівень інвестиційного потенціалу, рівень інвестиційної активності, рівень інвестиційної привабливості, рівень інвестиційної ємності, рівень ефекту від інвестиційної діяльності, рівень інвестиційної безпеки підприємства, рівень реалізації інвестиційних проектів, рівень окупності інвестицій.

Перспектива: формування системи цілей діагностики діяльності підприємства з урахуванням діагностики інвестиційної діяльності (як однієї із часткових діагностичних цілей).

Література:

1. Пічугіна Т.С. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність та зміст управління / Т.С. Пічугіна, Л.Д. Забродська // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. — 2013. — Вип. 2 (1). — С. 146—154 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/esprstp_2013_2\(1\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/esprstp_2013_2(1)_23.pdf)

2. Просович О.П. Оцінювання інвестиційної діяльності підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / О.П. Просович; Національний університет "Львівська політехніка" — Львів, 2005. — 22 с.

3. Касич А.О. Нові підходи до методики аналізу інвестиційної діяльності / А.О. Касич // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. — 2011. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

4. Пугачова М.В. Оцінка інвестиційної та інноваційної діяльності промислових підприємств України на базі показників кон'юнктурних обстежень / М.В. Пугачова // Наукові праці ДонНТУ. Сер. Економіка. — Вип. 30. — 2006. — С. 140—147.

5. Матрос О.М. Аналіз інвестиційної діяльності підприємств: теорія та методологія: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 / О.М. Матрос; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту — К., 2011. — 20 с.

6. Скрипко Т.О. Оцінювання рівня інвестиційної діяльності малих підприємств за допомогою індикаторів інвестиційної безпеки / Т.О. Скрипко, Б.М. Мізюк // Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. — 2013. — № 767. — С. 225—232 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2013_767_34.pdf/

7. Спільник І.В. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства за даними фінансової звітності / І.В. Спільник, О.М. Загородна // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики — Тернопіль: ТНЕУ. — 2013. — Том. 14; № 2. — С. 78—88.

8. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: монографія / О.Г. Мельник. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. — 344 с.

9. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua>

10. Собкевич О.В. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України / О.В. Собкевич, А.В. Шевченко, А.І. Сухоруков, Є.В. Белашов // Аналітична доповідь. — К.: Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України, 2014. — 57 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strukt_ref-1c985.pdf

References:

1. Pichuhina, T.S. and Zabrods'ka, L.D. (2013), "The investment activities of the company: the nature and content management", *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, vol. 2 (1), pp. 146—154.

2. Prosovyeh, O.P. (2005), "Evaluation of investment companies", Abstract of Ph.D. dissertation, *Economy, Natsional'nyj universytet "L'vivs'ka politekhnikha"*, L'viv, Ukraine.

3. Kasych, A.O. (2011), "New approaches to investment analysis techniques", *Efektivna ekonomika: elektronne naukove fakhove vydannia*, vol.3, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (Accessed 22 march 2015).

4. Puhachova, M.V. (2006), "Evaluation of investment and innovation industry Ukraine on the basis of performance market studies", *Naukovi pratsi DonNTU. Ser. Ekonomika*, vol. 30, pp. 140—147.

5. Matros, O.M. (2011), "Analysis of investment companies: Theory and Methodology", Abstract of Ph.D. dissertation, *Economy, Nats. akad. statystyky, obliku ta audytu*, Kyiv, Ukraine.

6. Skrypko, T.O. and Miziuk, B.M. (2013), "Evaluation of investment small businesses using indicators of investment security", *Visnyk Nats. un-tu "L'vivs'ka politekhnikha". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 767, pp. 225—232.

7. Spil'nyk, I.V. and Zahorodna, O.M. (2013), "Analysis of investment activity of the company according to financial statements". *Ekonomichnyj analiz. Zbirnyk naukovykh prats' kafedry ekonomichnoho analizu i statystyky*, vol. 14, no. 2, pp. 78—88.

8. Mel'nyk, O.H. (2010), *Systemy diahnostyky diial'nosti mashynobudivnykh pidpriemstv: polikryterial'na kontseptsiia ta instrumentarij* [Diagnostics systems engineering of activity companies: policriterial concept and tools], *Vyd. L'vivs'koi politekhniky*, Lviv, Ukraine.

9. Main Statistical Office in L'viv region (2015), available at: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua> (Accessed 22 march 2015).

10. Sobkevych, O.V. Shevchenko, A.V. Sukhorukov, A.I. and Bielashov, Ye.V. (2014), *Priorytety investytsijnoho zabezpechennia strukturykh reform u promyslovosti Ukrainy. Analitichna dopovid'* [Priorities for investment support structural reforms in Ukraine industry. Analytical Report], *Natsional'nyj instytut stratehichnykh doslidzhen' pry Prezidentovi Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2015 р.